

Magdalena Kowalska, Arkadiusz Niedziółka, Anna Gorczyca, Dariusz Ropek

**WIEDZA STUDENTÓW AGROTURYSTYKI UR
W KRAKOWIE O ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJU
OBSZARÓW WIEJSKICH**

***THE AGRICULTURE UNIVERSITY IN CRACOW
AGRITOURISM STUDENTS' KNOWLEDGE ABOUT
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS***

Streszczenie

Opracowanie stanowi próbę odpowiedzi na pytanie jaki stan wiedzy z zakresu koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich prezentują studenci trzech roczników specjalności Agroturystyka Wydziału Rolniczo-Ekonomicznego AR w Krakowie. Celem przeprowadzonych badań ankietowych było również określenie roli jaką odgrywa agroturystyka w tej koncepcji zdaniem studentów. Respondenci wydają się być świadomymi ważnej roli jaką odgrywa koncepcja zrównoważonego rozwoju dla obszarów wiejskich, wskazując głównie na te elementy, które związane są z ochroną przyrody, np. poprzez współpracę sąsiedzką, z samorządem lokalnym, instytucjami i organizacjami ekologicznymi oraz oszczędne gospodarowanie zasobami przyrody – w sumie ok. 60% odpowiedzi. Natomiast na podstawie odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu, a dotyczące zagadnień związanych z agroturystyką można stwierdzić, że badani studenci zdają się dostrzegać rolę jaką odgrywa ona w koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Wskazywali głównie na utrzymanie integralności krajobrazu, wartości kulturowych oraz na rozwój infrastruktury wspierającej ekologiczne wzory turystyki.

W części teoretycznej pracy zawarto natomiast aspekty związane z rozwojem zrównoważonym obszarów wiejskich. Scharakteryzowano rozwój zrównoważony i wyszczególniono jego najważniejsze cechy. W obrębie tak pojmowanego rozwoju znajduje się miejsce dla turystyki. Turystyka zrównoważona to taka, która wywiera mały wpływ na środowisko naturalne i lokalną kulturę, generuje dochody i zatrudnienie mieszkańców. Turystyka ta jest wrażliwa zarówno ekologicznie, jak i kulturowo. Wśród różnych form turystyki zrównoważonej ważną rolę odgrywa agroturystyka, która polega na organizowaniu pobytu turystów w czynnych

gospodarstwach rolnych. W tej części artykułu wyróżniono najważniejsze cechy agroturystyki jako zrównoważonej formy turystyki uprawianej na obszarach wiejskich. Wskazano m.in. na rolę różnych podmiotów w rozwoju agroturystyki: stowarzyszeń agroturystycznych, władz lokalnych i ośrodków doradztwa rolniczego. Uwzględniono również kwestie związane z ochroną środowiska przyrodniczego jako ważny czynnik rozwoju zrównoważonego obszarów wiejskich i agroturystyki.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, obszary wiejskie, agroturystyka

Summary

The study constitutes the attempt of answer what kind of state of knowledge from the scope of sustainable development of rural areas conception is represented by students of three years Agritourism Specialization at Agriculture and Economics Faculty of Agricultural University in Cracow. The aim of conducted questionnaire researches was to determine the role of agritourism in this conception. The respondents seemed to be aware of essential role which sustainable development of rural areas conception plays. They mainly indicated these elements which are connected with environment preservation, for example by common neighborly cooperation with local autonomy, institutions and ecological organizations and economical management of natural resources – all in all 60 answers. In the part of questionnaire related to issues connected with agritourism – examined students seemed to discern the role of agritourism in the conception of sustainable development of rural areas. They mainly indicated to landscape integrity, culture values and to the development of infrastructure supporting ecological tourism patterns.

In the theoretical part of the work whereas, aspects connected with sustainable development of rural areas were included. Sustainable development was characterized and its most important features were detailed. In the field of such understood development there is a place for tourism. Sustainable tourism is such kind of tourism, which attempts to make a low impact on the natural environment and local culture, while helping to generate income and employment for inhabitants. This tourism is both ecologically and culturally sensitive. Among different forms of sustainable tourism agritourism plays important role. This tourism consists in organisation the stay for tourists in functioning farms. In this part of the article most important features of agritourism as a form of sustainable tourism on rural areas were detailed. One indicated, among others a role of different institutions in the development of agritourism: agritouristic associations, local authorities and agricultural advisory centres. Aspects connected with environment protection as an important factor of sustainable development of rural areas and agritourism were taken into consideration, too.

Key words: sustainable development, rural areas, agritourism

WSTĘP

Opracowanie składa się z części teoretycznej i empirycznej. W pierwszej części artykułu przybliżono teoretyczne aspekty związane ze zrównoważonym rozwojem obszarów wiejskich w Polsce. Uwzględniono także rolę agroturystyki w kształtowaniu tak pojmowanego rozwoju społeczno-gospodarczego wsi.

W części empirycznej pracy przedstawiono natomiast wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów trzech roczników specjalności Agroturystyka na kierunku Rolnictwo Akademii Rolniczej w Krakowie. Badania miały na celu zapoznanie się z ogólną wiedzą studentów nt. zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Część pytań odnosiła się bezpośrednio do agroturystyki i dotyczyła jej roli oraz wpływu na rozwój zrównoważony terenów wiejskich.

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Rozwój zrównoważony jest pojęciem definiowanym w różny sposób i zawiera często odmienne interpretacje. Zgodnie z ustaleniami konferencji ONZ z 1992 roku w Rio de Janeiro termin ten (angielski odpowiednik to „*sustainable development*”) oznacza „trwały i zrównoważony rozwój, tzn. taki, który zapewni zaspokojenie potrzeb współczesnego społeczeństwa bez naruszenia możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń” [Kaliszczak 2001]. Istnieje też pogląd, że zrównoważony rozwój polega „na takim rozwoju społeczno-gospodarczym, gdzie ma miejsce proces integracji działań o wymiarze politycznym, gospodarczym i społecznym z zachowaniem równowagi przyrodniczej, jak też trwałości podstawowych procesów przyrodniczych” [Przybojewski 2005].

Od wielu lat w literaturze funkcjonuje termin: „zrównoważony rozwój obszarów wiejskich”. W Polsce ponad 90% jej powierzchni to obszary wiejskie, na których mieszka 38% obywateli kraju. Rozwój społeczno-gospodarczy tych terenów musi odbywać się w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego. Trafnie określa to Sawicki [2007], który pisze, że dążąc do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich komplementarne zagadnienie, jakim jest rozwój zrównoważony nie może być pominięte. Obecnie na wsi zauważa się nadwyżkę siły roboczej. Sytuacja ta spowodowała poszukiwanie możliwości zarobkowania w pozarolniczych usługach, produkcji czy handlu. Kluczową rolę w tym procesie spełnia przedsiębiorczość mieszkańców wsi oraz pomoc ze strony różnych instytucji, w tym władz lokalnych.

Wskazane jest, aby zrównoważony rozwój obszarów wiejskich odbywał się zgodnie z następującymi zasadami:

- przyczyniał się do zwiększenia poziomu życia mieszkańców wsi poprzez wzrost ich dochodów,
- integrował lokalną społeczność w celu różnych, wspólnych działań dla dobra ogółu mieszkańców,

- rozwijał się z poszanowaniem praw przyrody poprzez działania służące ochronie środowiska przyrodniczego,
- był wspierany przez różne podmioty ze sfery otoczenia instytucjonalnego,
- w przypadku turystyki przyczyniał się do wzrostu zadowolenia turystów z pobytu w danej miejscowości,
- przebiegał z zachowaniem odrębności kulturowej i dziedzictwa historycznego.

Niezaprzeczalnie w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich w Polsce ważne miejsce zajmują różne formy turystyki. Poprzez turystykę wiejską następuje rozwój społeczno-ekonomiczny obszarów przyjmujących turystów. Jednym z rodzajów gospodarki turystycznej na wsi jest agroturystyka. Polega ona na organizowaniu pobytu dla gości w obrębie funkcjonujących gospodarstw rolnych i stanowi dodatkowy dochód dla rodzin rolników. Od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia w Polsce obserwuje się prężny rozwój usług agroturystycznych.

AGROTURYSTYKA W ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJU WSI

Podstawowym założeniem oferty turystycznej większości obszarów, a zwłaszcza przyrodniczo cennych powinna być turystyka zrównoważona, czyli taka, która przynosi korzyści środowisku, społeczności lokalnej oraz branży turystycznej [Borkowska-Niszczona 2006]. Na obszarach wiejskich mogą występować różne rodzaje turystyki zrównoważonej. Według Jalinika [2002] wyróżnia się następujące jej formy:

- turystykę wiejską – obejmującą całokształt turystyki organizowanej na obszarach wiejskich,
- agroturystykę – turystykę w gospodarstwach rolnych,
- ekoagroturystykę – turystykę w gospodarstwach produkujących żywność metodami ekologicznymi,
- ekoturystykę – turystykę na obszarach przyrodniczo cennych oraz chronionych.

W ramach zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz wśród form turystyki zrównoważonej dużo uwagi poświęca się obecnie agroturystyce. Ten rodzaj turystyki oznacza wypoczynek organizowany przez rolników w obrębie ich gospodarstw rolnych. Ważnym zagadnieniem w przypadku usług agroturystycznych jest ekologia. Do najważniejszych cech ekologicznych agroturystyki można zaliczyć [Białobrzeska i in. 2000]:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- podejmowanie działalności turystycznej i rolniczej w dostosowaniu do środowiska i krajobrazu,

- rozwój produkcji żywności o podwyższonych parametrach ekologicznych,
- rozwój infrastruktury wspierającej ekologiczne wzory turystyki (transport, wytwarzanie energii, gospodarka odpadami, ściekami, wodami itp.),
- utrzymanie integralności krajobrazu, wartości kulturowych oraz atrakcyjności miejscowości i okolicy.

Agroturystyka stanowi formę wsparcia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Według Majewskiego [2007] wynika to między innymi z możliwości uzyskania dodatkowych dochodów z tej działalności, co z kolei może wpłynąć na poprawę jakości życia mieszkańców wsi. Na przyjazdach wczasowiczów korzystają nie tylko bezpośredni organizatorzy usług agroturystycznych – rolnicy, ale także poprzez tzw. efekt mnożnikowy – cała społeczność lokalna. Turyści bowiem korzystają podczas urlopu nie tylko z usług oferowanych przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych, ale również z różnego rodzaju dóbr i usług w gminie, miejscowości – pobudzając tym samym lokalną gospodarkę.

W rozwoju agroturystyki zgodnie z ideą rozwoju zrównoważonego ważne miejsce zajmuje pomoc otoczenia instytucjonalnego. Wsparcie różnych podmiotów lub instytucji odgrywa w tym procesie istotną rolę. W przypadku usług agroturystycznych pomocą rolnikom powinny służyć: władze lokalne w gminie, ośrodki doradztwa rolniczego, a także stowarzyszenia agroturystyczne, w skład których wchodzi więcej kwaterodawcy.

Podstawowym zadaniem władz lokalnych w sferze agroturystyki jest kształtowanie wśród mieszkańców pozytywnego stosunku do turystyki i turystów oraz tworzenie klimatu społecznego służącego podejmowaniu przez rolników przedsięwzięć w zakresie usług agroturystycznych. Zadanie to może być realizowane przez:

- odpowiednie kształtowanie świadomości lokalnej w zakresie istniejących walorów turystycznych gminy,
- popularyzowanie idei rozwoju agroturystyki przez ukazywanie jej pozytywnych skutków,
- wykreowanie aktywności zamieszkałej w gminie ludności w zakresie podejmowania działalności gospodarczej [Nawrocka 2001].

Potencjalne wsparcie samorządu gminnego dla agroturystyki powinno być zanotowane w ważnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy dokumentach. W związku z tym w strategiach rozwoju gmin powinny być działania wspierające agroturystykę. Wskazane jest, aby władze lokalne w realizacji celów krótko- i długookresowych rozwoju gminy nie zapomniały o rozwoju różnych form turystyki wiejskiej, w tym usług agroturystycznych. Może to przejawiać się wsparciem finansowym dla rolników, organizowaniem kursów i szkoleń, np. w zakresie rozpoczęcia działalności agroturystycznej i możliwości wsparcia ze środków unijnych oraz w modernizacji lub budowie szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej w gminie.

Z kolei w gestii ośrodków doradztwa rolniczego leżą głównie aspekty szkoleniowo-doradcze. Doradcy ds. agroturystyki powinni szkolić rolników, zarówno tych, którzy dopiero myślą o zajęciu się agroturystyką, jak i tych, którzy pragną rozszerzyć swoje usługi. Niezwykle ważną kwestią jest możliwość uzyskania pomocy finansowej z Unii Europejskiej na różne przedsięwzięcia w agroturystyce. Pomoc taka – w formie refundacji części kosztów kwalifikowanych – może dotyczyć m.in. modernizacji zaplecza mieszkalnego pod wymogi turystów, zakupu sprzętu rekreacyjno-sportowego, czy też zakupu zwierząt w celach sportowych, rekreacyjnych czy terapeutycznych.

Trzecim podmiotem, który w zrównoważonym rozwoju agroturystyki odgrywa istotną rolę są stowarzyszenia agroturystyczne. Te organizacje wspomagają rolników zajmujących się agroturystyką głównie poprzez organizację wspólnych działań promocyjnych, w tym wyjazdów na targi i giełdy turystyczne oraz w wydawaniu katalogów z ofertą agroturystyczną.

Poza otoczeniem instytucjonalnym ważnym aspektem w rozwoju agroturystyki zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego jest ochrona środowiska przyrodniczego. Rozwój wszelkich form turystyki powinien odbywać się z poszanowaniem przyrody, ale także i dziedzictwa historyczno-kulturowego terenów odwiedzanych przez turystów.

Stosunkowo nową formą turystyki zrównoważonej jest ekoagroturystyka. W opinii Ciepeli i Jasińskiej [2007] wypoczynek w gospodarstwach ekologicznych jest tą formą agroturystyki, która przyczynia się do zachowania i ochrony walorów kulturowych i przyrodniczych obszarów wiejskich. Autorzy wskazują na duże wymagania w stosunku do gospodarstw ekoagroturystycznych, ponieważ muszą one spełniać następujące warunki:

- opierać się na tradycyjnych, ekologicznych metodach użytkowania ziemi;
- wytwarzać zdrową i ekologiczną żywność,
- przygotowywać szeroką ofertę usług uwzględniającą specyficzne potrzeby osób uprawiających tę formę turystyki.

Niezwykle ważną sprawą jest odpowiednie zarządzanie turystyką w sferze rozwoju zrównoważonego. Zarządzanie turystyką zrównoważoną we wszystkich sektorach gospodarki turystycznej sprowadza się do czterech ogólnych zasad [Zaręba 2006]:

- zapewnienie ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów przyrodniczych, kulturowych i społecznych,
- podejście interdyscyplinarne do zarządzania turystyką – w rozwój turystyki są zaangażowane interesy wielu bardzo różnych grup społecznych, często o odmiennych celach: administracji państwowej, samorządów lokalnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, konsumentów czy wreszcie ludności,
- planowanie długofalowe – pomoże ono przewidzieć skutki wpływu turystyki na środowisko oraz zapobiec niekorzystnym,

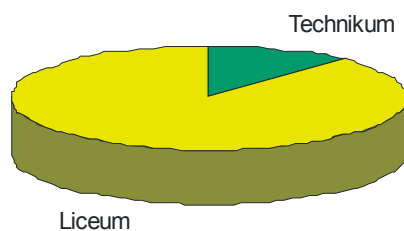
– wspieranie lokalnej gospodarki i udziału ludności miejscowej w rozwoju turystyki.

Również w przypadku agroturystyki jej właściwe zarządzanie może przyczynić się do tego, że agroturystyka może być traktowana jako element rozwoju zrównoważonego obszarów wiejskich. W opinii Jęczmyk i Karczewskiej [2007] jej wpływ na jakość życia mieszkańców obszaru recepcji turystycznej poprzez osiąganie celów ekonomicznych, społecznych oraz ekologicznych jest niepodważalny. Należy jednak pamiętać, że nie tylko cele ekonomiczne mieszkańców terenów odwiedzanych przez turystów są ważne, ale też kwestie związane z ochroną środowiska przyrodniczego, zachowaniem dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz zadowoleniem przyjeżdżających wczasowiczów.

WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

Przeprowadzone badania miały na celu określenie stanu wiedzy respondentów z zakresu koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Przebadano łącznie 130 studentów II, III i IV roku specjalności Agroturystyka kierunku: Rolnictwo na Wydziale Rolniczo-Ekonomicznym Akademii Rolniczej w Krakowie. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety, zawierający pytania dotyczące znajomości tej koncepcji, a także miejsca agroturystyki w tak rozumianym rozwoju.

Jak wynika z rysunku 1 absolutna większość badanych studentów ukończyła licea, zarówno ogólnokształcące, jak i profilowane, a najwięcej takich osób studiuje na drugim roku Agroturystyki – ponad 97%. Absolwenci liceum to głównie kobiety – na roku drugim żadna nie uczyła się w technikum.

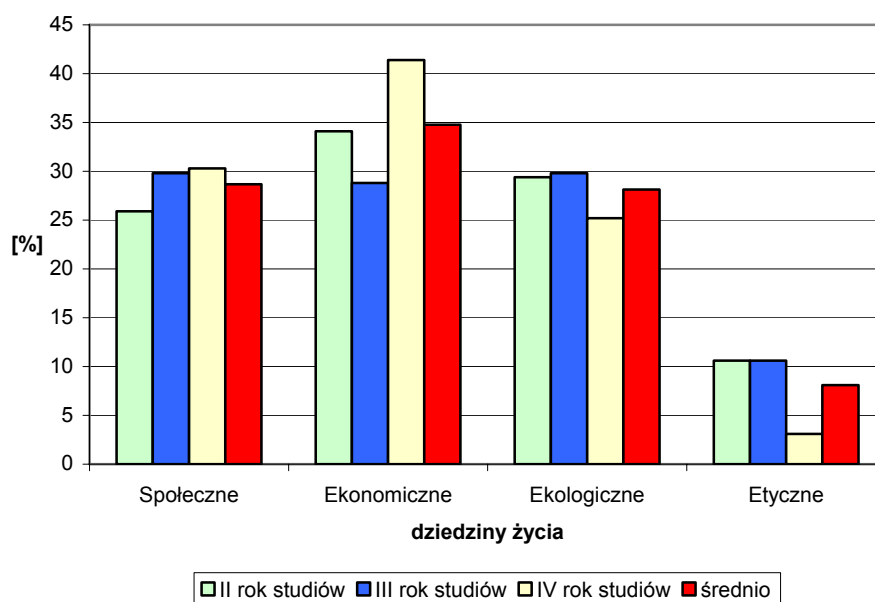

Rysunek 1. Struktura respondentów (studentów 3 roczników specjalności Agroturystyka) wg ukończonej szkoły średniej

Figure 1. Respondents structure (students of three years of Agrotourism Specialization) according to finished secondary-school

Badani studenci pochodzili głównie ze wsi lub małych osiedli – najwięcej takich osób jest na drugim roku (niemal 60%), najmniej zaś na roku czwartym (ok. 40%). Zdecydowanie najwięcej osób pochodzących z dużych miast (powyżej 100-tysięcznych) studiuje na IV roku i są to głównie mężczyźni – ponad 83%.

W trakcie badań respondentów poproszono o odpowiedź, które dziedziny życia ich zdaniem obejmuje koncepcja rozwoju zrównoważonego. Najwięcej osób wskazało na kwestie ekonomiczne, przy czym wyraźnie wyróżniali się tu studenci IV roku badanej specjalności – w ponad 40% przypadków wybrali oni tę właśnie dziedzinę życia (rys. 2). Okazuje się, że badani studenci najslabiej wiążą rozwój zrównoważony z kwestiami etycznymi – dotyczy to ok. 10% respondentów z lat II i III i jedynie 3% słuchaczy IV roku.

Rysunek 2. Struktura respondentów (studentów 3 roczników specjalności Agroturystyka) wg odpowiedzi na pytanie o dziedziny życia, które obejmuje koncepcja rozwoju zrównoważonego

Figure 2. Respondents structure (students of three years of Agritourism Specialization) according to responses to life fields, which conception of sustainable development)

Kwestionariusz ankiety zawierał pytanie otwarte, w którym poproszono studentów o krótkie zdefiniowanie pojęcia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Forma pytania wydawała się w tym przypadku najwłaściwsza ze

względu na możliwość otrzymania „żywej”, niczym nieograniczonej i wykluczającej ryzyko zasugerowania wypowiedzi badanych. Poniżej prezentowana jest część definicji (przytaczane dosłownie) podanych przez respondentów w podziale na roczniki.

Podana do uzupełnienia definicja: „Z czym kojarzy się P. pojęcie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich? Proszę krótko zdefiniować...

II rok Agroturystyki:

1. Nowe rozwiązania społeczne i ekonomiczne stwarzające lepsze warunki do życia na wsi.
2. Równomierny i systematyczny rozwój ekonomiczny obszarów wiejskich.
3. Racjonalne wykorzystanie zasobów natury.
4. Wspomaganie obszarów wiejskich w edukacji, rozwoju i komunikacji.
5. Zachowanie równowagi między rozwojem obszarów wiejskich a ochroną środowiska.
6. Podniesienie standardu życia ludności i jej dochodów.
7. Rozwój obszarów wiejskich w aspekcie ekonomicznym, ekologicznym i społecznym.
8. Tworzenie nowych miejsc pracy.
9. Współpraca samorządu w celu polepszenia jakości usług turystycznych i rozwoju lokalnego.
10. Rozwój obszarów wiejskich, dbanie o środowisko.

III rok Agroturystyki:

1. Wszechstronny rozwój obszarów wiejskich.
2. Jednoczesny rozwój wszystkich dziedzin życia w zgodzie ze środowiskiem.
3. Rozwój ekonomiczny i społeczny z uwzględnieniem ekologii.
4. Rozwijanie turystyki z równoczesnym dbaniem o środowisko naturalne.
5. Rozwój bez negatywnych skutków w środowisku przyrodniczym.
6. Rozwój obszarów wiejskich zgodnie z ekologią.
7. Wyprowadzenie obszarów wiejskich z „zacoiania”, rozwój infrastruktury.
8. Rozwój infrastruktury wiejskiej bez dewastacji środowiska naturalnego.
9. Rozwój obszarów wiejskich pod względem społecznym i ekonomicznym.
10. Rozwój agroturystyki, poprawa warunków życia mieszkańców, większa promocja wsi.
11. Rozwój obszarów wiejskich z zachowaniem umiaru i zdrowego rozsądku.
12. Dbanie o dobrobyt i wykształcenie mieszkańców wsi oraz o środowisko.

IV rok Agroturystyki:

1. Wzrost społeczny i ekonomiczny równomierny na danym obszarze.
2. Zapewnienie mieszkańcom wsi możliwości rozwoju gospodarczego, nie szkodząc środowisku.
3. Zachowanie środowiska naturalnego w niezmienionej formie.
4. Uzasadnione stosowanie nawozów i pestycydów oraz ograniczona ingerencja w środowisko.
5. Rozwój cywilizacyjno-społeczno-gospodarczy.
6. Ta koncepcja pozostawia możliwości rozwoju dla przyszłych pokoleń.
7. Równomierny rozwój w każdej dziedzinie życia.
8. Rozwój we wszystkich dziedzinach przy dbałości o środowisko.

Przytoczone definicje pozwalają zauważyć na jakie elementy badani studenci głównie zwracali uwagę. Nawiązywali do kwestii związanych z ekologią (np. „racjonalne wykorzystanie zasobów natury”, „dbanie o środowisko”, „zachowanie środowiska naturalnego w niezmienionej formie”, „uzasadnione stosowanie nawozów i pestycydów oraz ograniczona ingerencja w środowisko” itd.) oraz rozwojem społecznym i ekonomicznym (np. „wyprowadzenie obszarów wiejskich z zacofania”, „rozwój infrastruktury”, „rozwój cywilizacyjno-społeczno-gospodarczy”, „podniesienie standardu życia ludności i jej dochodów”, „tworzenie nowych miejsc pracy”, „rozwój agroturystyki, poprawa warunków życia mieszkańców, większa promocja wsi”), a także te o charakterze bardziej „uniwersalnym”, jak np. „równomierny rozwój w każdej dziedzinie życia”, „ta koncepcja pozostawia możliwości rozwoju dla przyszłych pokoleń”, „połączenie techniki z tradycją”, czy też „taki rozwój wsi, aby żyło się lepiej”.

Respondenci pytani o to, które działania mogą się w największym stopniu przyczynić do wdrażania założeń rozwoju zrównoważonego w życie codzienne najczęściej wskazywali na te związane z ochroną środowiska, a polegające na rozwijaniu współpracy sąsiedzkiej i z samorządem lokalnym, współpracy z instytucjami i organizacjami ekologicznymi oraz na oszczędnym gospodarowaniu zasobami przyrody – w sumie niemal 60% wskazań.

Natomiast w najmniejszym stopniu, zdaniem badanych osób przyczyniają się do założeń tak pojętego rozwoju działania na rzecz poprawy zdrowia, a także te w zakresie organizacji warunków do aktywnego wypoczynku – odpowiednio 4 i 6 procent odpowiedzi (tab. 1).

Studenci wybierając pewne istotnie powiązane z koncepcją rozwoju zrównoważonego dziedziny życia codziennego stwierdzili, iż słusznie poświęca się jej tak wiele uwagi – średnio w ok. 80% przypadków.

Tabela 1. Struktura respondentów wg odpowiedzi na pytanie o to, które działania w największym stopniu mogą się przyczynić do wdrażania założeń rozwoju zrównoważonego w życie codzienne

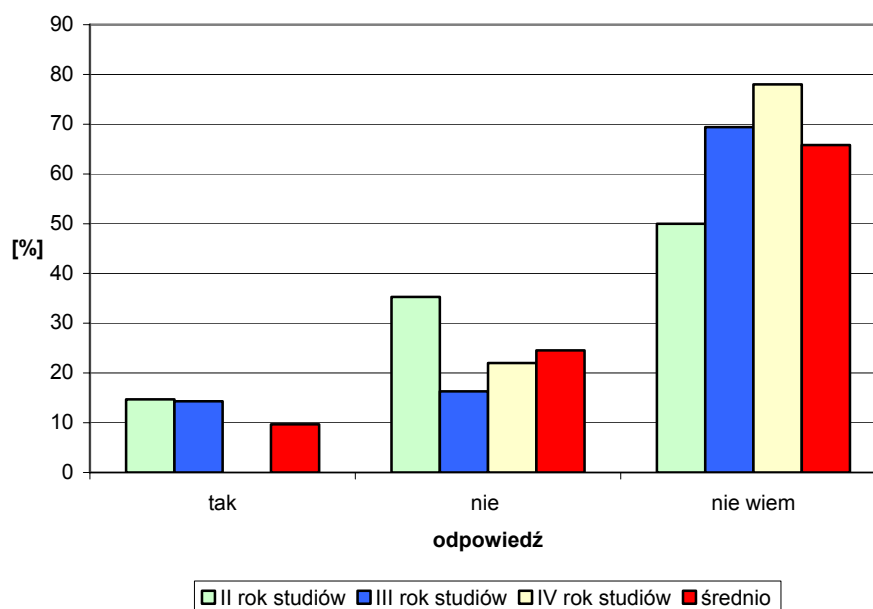
Table 1. Respondents structure according to responses to question – which activities can mostly contribute to introducing sustainable development principles into daily life

Które działania w największym stopniu mogą się przyczynić do wdrażania założeń rozwoju zrównoważonego w życie codzienne?		%
poprawa stanu zdrowia		4,1
rozwijanie współpracy sąsiedzkiej, z samorządem lokalnym na rzecz ochrony środowiska		22,3
współpraca z instytucjami i organizacjami ekologicznymi w działaniach na rzecz środowiska		15,9
oszczędne gospodarowanie zasobami przyrody		19,4
samorozwój i samodoskonalenie		7,6
dbanie o najbliższe otoczenie		6,5
wspieranie lokalnego rynku pracy i tworzenie nowych miejsc pracy		18,2
działania w zakresie organizacji warunków do aktywnego wypoczynku		6,0
inne		–
Razem	%	100,0
	L	130

Interesujący wydaje się rozkład odpowiedzi na pytanie o to, czy istnieje coś takiego co badani chcieliby zmienić we własnym życiu, aby było ono zgodne z koncepcją rozwoju zrównoważonego. Jak ukazuje rysunek 3 studenci IV roku Agroturystyki nie czują takiej potrzeby – nikt nie odpowiedział twierdząco, a najliczniej reprezentowana jest wśród nich grupa niezdecydowanych lub nieumiejących udzielić odpowiedzi – niemal 80% respondentów.

Pozostałe dwa roczniki słuchaczy badanej specjalności w około 14% przypadków odpowiedziało twierdząco lecz i tu najliczniejszą grupę stanowiły osoby, które wybrały odpowiedź „nie wiem” (70% rok III i 50% rok II). Bardziej niezdecydowane okazały się być studentki niż studenci w każdym z trzech roczników, a także osoby ze średnich i dużych miast.

Tak duże niezdecydowanie co do osobistego zaangażowania w realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju przekłada się na wskazanie konkretnych przykładów jego wdrażania. Na tak postawione pytanie próbowali udzielić odpowiedzi jedynie studenci II i III roku i wymienili np.: kupowanie i spożywanie żywności ekologicznej, segregację odpadów, recykling, poprawę stosunków międzysąsiedzkich oraz dostrzeżono potrzebę opracowania planu zagospodarowania przestrzennego „żeby był mniejszy chaos budowlany”.

Rysunek 3. Struktura respondentów wg odpowiedzi na pytanie o to czy chcieliby coś zmienić we własnym życiu, aby było ono zgodne z założeniami rozwoju zrównoważonego

Figure 3. Respondents structure according to responses to question – whether they would like to change something in their own life in order to be in accordance with principles of sustainable development

Druga część kwestionariusza ankiety dotyczyła kwestii związanych z agroturystyką. Niemal wszyscy studenci uznali, że agroturystyka może odgrywać istotną rolę w rozwoju zrównoważonym obszarów wiejskich (we wszystkich trzech rocznikach niemal 98% respondentów udzieliło takiej właśnie odpowiedzi).

Badani poproszeni o podanie najważniejszych cech agroturystyki w koncepcji tak rozumianego rozwoju wskazywali głównie na utrzymanie integralności krajobrazu, wartości kulturowych oraz atrakcyjności miejscowości i okolicy (w niemal 23% przypadków) oraz na rozwój infrastruktury wspierającej ekologiczne wzory turystyki (ponad 20% wskazań).

Najmniej istotne dla respondentów, niezależnie od rocznika studiów wydaje się zadowolenie mieszkańców terenów odwiedzanych przez turystów oraz satysfakcja turystów – odpowiednio niespełna 7% i nieco ponad 8% odpowiedzi (tab. 2).

Tabela 2. Struktura respondentów wg odpowiedzi na pytanie: „Jakie są najważniejsze cechy agroturystyki w zrównoważonym rozwoju?”**Table 2.** Respondents structure according to responses to question: „What are the most important features of agrotourism in sustainable development?”

Jakie są najważniejsze cechy agroturystyki w zrównoważonym rozwoju?	II rok	III rok	IV rok	Ogółem	
	%	%	%	%	
ochrona środowiska przyrodniczego	11,8	10,6	14,5	12,3	
rozwój produkcji żywności o podwyższonych parametrach ekologicznych	18,9	12,6	13,1	14,9	
satysfakcja turystów	8,1	8,1	9,2	8,5	
zadowolenie mieszkańców terenów odwiedzanych przez turystów	8,1	8,1	3,9	6,7	
wzrost dochodów ludności miejscowej	12,6	14,4	16,4	14,5	
rozwój infrastruktury wspierającej ekologiczne wzory turystyki	18,0	21,2	21,7	20,2	
utrzymanie integralności krajobrazu, wartości kulturowych oraz atrakcyjności miejscowości i okolicy	22,5	25,0	21,2	22,9	
inne, jakie	–	–	–	–	
Razem	%	26,2	37,8	36,0	100,0
	Liczba	111	160	152	423*

* Suma wskazań jest większa od liczebności próby ze względu na możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi

W trakcie badań studenci udzielili odpowiedzi na pytanie: „Jakie są wg P. najważniejsze czynniki w rozwoju działalności agroturystycznej?” Przede wszystkim wskazywali na wysoką jakość usług (dla studentów III roku w ponad 27% przypadków), różnorodność atrakcji turystycznych (dotyczy to ponad 38% słuchaczy II roku) oraz pomoc władz gminnych (dla niemal 23% studentów IV roku).

Niewielu respondentów wzięło pod uwagę takie czynniki, jak np.: pomoc stowarzyszenia agroturystycznego, standard baz turystycznych czy też współpraca z innymi gospodarstwami – odpowiednio ok. 2, 3 i 4 procent odpowiedzi w całej próbie.

Były również odpowiedzi, które zdaniem badanych osób nie są w ogóle istotne dla rozwoju działalności agroturystycznej, a więc nie uzyskały żadnego wskazania – był to np. niedorozwój infrastruktury społecznej czy technicznej.

PODSUMOWANIE

Niniejsze opracowanie stanowi próbę odpowiedzi na pytanie jaki stan wiedzy z zakresu koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich prezentują studenci trzech roczników kierunku Rolnictwo, specjalności Agroturystyka

Wydziału Rolniczo-Ekonomicznego AR w Krakowie. Celem przeprowadzonych badań ankietowych było również nakreślenie roli jaką odgrywa agroturystyka w przywołanej koncepcji.

Badani studenci w większości orientowali się jakie są jej podstawowe założenia i jakie dziedziny życia ona obejmuje. Dla wszystkich trzech roczników kwestie społeczne, ekonomiczne i ekologiczne miały porównywalne znaczenie, jedynie słuchacze IV roku wyraźnie zawyżyli znaczenie kwestii ekonomicznych, kosztem choćby kontekstu etycznego.

Respondenci wydawali się świadomymi ważnej roli jaką odgrywa koncepcja zrównoważonego rozwoju dla obszarów wiejskich, niektórzy próbowali nawet z pewnym sukcesem ją definiować, wskazując głównie na te elementy, które związane są z ochroną przyrody np. poprzez współpracę sąsiedzką, z samorządem lokalnym, instytucjami i organizacjami ekologicznymi oraz oszczędnym gospodarowaniu zasobami przyrody – w sumie ok. 60% odpowiedzi. Jednak, gdy badani mieli wskazać czy jest coś co mogliby zmienić we własnym życiu, aby było ono zgodne z omawianą koncepcją jedynie ok. 14% studentów odpowiedziało twierdząco i potrafiło podać jakiś przykład.

W części kwestionariusza dotyczącej zagadnień związanych z agroturystyką znajdowały się pytania, na które odpowiedzi pozwalają stwierdzić, że studenci zdają się dostrzegać rolę jaką odgrywa taka forma turystyki wiejskiej w koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Badane osoby wskazywały głównie na utrzymanie integralności krajobrazu, wartości kulturowych oraz na rozwój infrastruktury wspierającej ekologiczne wzory turystyki.

BIBLIOGRAFIA

- Białobrzeska R., Kisiel R., Marks R. *Rola i miejsce agroturystyki w ekorozwoju wsi* [w:] Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. Tom II, Zeszyt 2. Wieś Jutra Sp. z o. o., Warszawa–Poznań–Zamość 2000, s. 146.
- Borkowska-Niszczona M. *Rozwój zrównoważony obszarów przyrodniczo cennych poprzez turystykę – wskazanie nowych problemów badawczych* [w:] Regionalne aspekty turystyki, pod red. M. Jalinika, Agencja Wydawniczo-Edytorska EkoPress, Białystok 2006, s. 72.
- Ciepiela A., Jasińska A. *Ekoagroturystyka jako kierunek rozwoju turystyki zrównoważonej* [w:] *Rozwój turystyki na obszarach wiejskich*, pod red. M. Jalinika, Politechnika Białostocka, Białystok 2007, s. 37.
- Jalinik M. *Agroturystyka na obszarach przyrodniczo cennych*. Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2002, s. 14–15.
- Jęczmyk A., Karczewska M. *Agroturystyka jako czynnik rozwoju zrównoważonego obszarów wiejskich* [w:] *Ekonomiczno-społeczne problemy rozwoju zrównoważonego*. Tom 1, pod red. A. Mickiewicza, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 2007, s. 150.
- Kaliszczak L. *Wybrane aspekty zrównoważonego rozwoju* [w:] *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego*. 1/2001, 2001, s. 70.
- Majewski J. *Turystyka a zrównoważony rozwój obszarów wiejskich* [w:] *Ekonomiczno-społeczne problemy rozwoju zrównoważonego*. Tom I, pod red. A. Mickiewicza, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 2007, s. 329.

- Nawrocka E. *Znaczenie władz lokalnych w rozwoju agroturystyki* [w:] *Turystyka wiejska czynnikiem ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich*. Wydawnictwo Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Krakowie, Kraków 2001, s. 90.
- Przybojewski J. *Konstytucyjne ujęcie zasady zrównoważonego rozwoju* [w:] *Zrównoważony rozwój od utopii do praw człowieka*, pod red. A. Papuzińskiego, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2005, s. 96.
- Sawicki B. *Agroturystyka w aktywizacji obszarów wiejskich*, Akademia Rolnicza w Lublinie, 2007, s. 22.
- Zaręba D. *Ekoturystyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 42–43.

Dr Magdalena Kowalska,
Mgr Arkadiusz Niedziółka
Katedra Socjologii i Rozwoju Wsi UR w Krakowie
Dr hab. Dariusz Ropek
Dr Anna Gorczyca
Katedra Ochrony Środowiska Rolniczego UR w Krakowie
Al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków

Recenzent: *Prof. dr hab. Władysława Stola*